

KNJIŽEVNA POROČILA

SLOVENSKA DELA

Volkslieder der Slawen. Ausgewählt, übersetzt, eingeleitet und erläutert von Paul Eisner. Leipzig. Bibliographisches Institut. [1926.] 32 + 560 str.

Že naslov sam zamika človeka, da vzame knjigo z izrednim pričakovanjem in zanimanjem v roke. Pomislimo samo: kar je — temu bo že več ko sto let! — poskušala cela vrsta poetov in prevajavcev, namreč, da s posredovanjem nemškega jezika Nemcem in nemško čitajočemu občinstvu poda vpogled v vso obširno in tako mnogovrstno klavijaturo slovanske duše, da se tako izrazimo. ki se manifestira v eni sami panogi, v slovanski narodni pesmi, to je v tej knjigi poskusil en sam človek, res da človek z izrednimi literarnimi kvaliteta. Svojo že v naprej težavno nalogo si je povrh še otežil z omejitvijo na samo pravo pesem, torej one produkte, ki se v resnici pojo, ne mogoče samo recitirajo. Omejitev je treba pozdraviti zaradi tega, ker se je doslej vse preveč enostransko poudarjala samo slovanska narodna epika, posebno južna. Dvoje vzrokov navaja za to omejitev: pomen, ki ga ima ta panoga slovanske narodne poezije za spoznavanje Slovanov, in dejstvo, da je zapadna Evropa baš to panogo doslej zanemarjala. Pri izberi ga je v prvi vrsti vodilo iskanje posebno značilnih potez slovanstva, kakor se kažejo v njegovi narodni pesmi: to je crotična usoda (kakor pravi) ruske žene in ljubezenska lirika balkanskih Slovanov, ki ji po njegovih besedah med vso evropsko narodno liriko ni para. Prevajavec se je dobro zavedal težkoč, ki so ga pri njegovem delu pričakovale. Ker ni mogel obenem dodati tudi melodij — in te so bistvene, mogoče važnejše od teksta samega! — je jemal tekste kot samostojne pesniške enote, se je sicer potrudil, da po možnosti pridrži ritem, ni pa se oziral na melodijo. Iz tega so nastale kompromisne rešitve v resnici težavnega problema; težko je umljivo za človeka, ki zna peti, ali vsaj razume, za kaj pri petju gre, kako bi bilo mogoče dati vsaj približen zvok lirične, v resnici pete pesmi, če se upošteva ritem, ne pa tudi melodija (str. 7 uvoda). Vzemimo za primer njegov prevod naše «V nedeljo jutro vstala bom»:

Aufstehn will ich Sonntag frühe,
nach Stadt Laibach will ich ziehen:
Oi, leuchte, leuchte, Sonnenschein,
in mein armes Herzelein!

Vor den Hauptmann will ich treten,
will um meinen Liebsten bitten.
«Oi, nicht dir ihn geben kann,
sieh nur den schönen Soldaten an!»
Itd.

Ritmu in melodiji ustrezata tukaj kvečjemu «Sonnenschein» in «Herzelein» — vse drugo pa je s koncem vred samo gluha prestava logične, racionalne vsebine teksta v nemški jezik. Nota bene! — v nemški jezik, in ne mogoče v svojevrstni jezik nemške narodne lirike. «Oi, nicht dir ihn geben kann!» — ni niti nemški stavek, niti stavek, ki bi bil možen v nemški narodni liriki. In za to vendar gre: slovanska lirična pesem bi morala biti prevedena tako, da bi Nemcu ali nemško čitajočemu človeku zazvenela kakor pesem s svojevrstno vsebino, svojevrstnim občutjem, svojevrstno reakcijo na svet in njegove pojave — kar bi naj, če naj taka zbirka doseže svoj namen, občutil kot nenemško, kot slovansko. Toda, če naj to doseže, bo morala Nemcu govoriti v jeziku, ki ga razume, ki ga notranje razgiblje. Primer, ki sem ga navedel zgoraj, pa bo Nemca samo motil, ob njem se bo ustavil s svojo logiko, kar bo

oviralo, da bi se v njem oglasile sorodne strune, sorodni glasovi, ki bi se nazadnje strnili v harmoničen akord, ki bi bil Nemcu sicer nenavaden, vendar bi njegovih ušes ne žalil. Vzemimo še en primer! To je pesem, ki jo je prevajavec skombiniral iz raznih varijant naših «živalskih svatb»:

Freit im Lenz der Uhu,	«Was tust du, mein Bräutchen?
Freite Frau von Schuhu.	Stäubtest leer das Täschchen!»
Was die Frau mitbrachte,	Fliege war Kranzmädchen,
Im Wein sie gleich durchbrachte.	Mücke führt das Bräutchen. Itd.

To je kombinacija našega «Čuk se je oženil», «Čuk sedi na veji» itd., kombinacija dveh humorističnih scen, prizora na gostiji in tragičnega konca zakona, samo da je konec nelogično postavljen pred začetek. V komentarju je prevajavec naši sovi dal plemstvo: «Frau von Schuhu»¹ — reč, ki je ne pozna niti naša niti nemška narodna pesem. Razposajen humor, ki se široko hahlja nad ljudmi, ki živijo in se ženijo, kakor «ptice pod nebom», je dobil tukaj v komentarju ost, ki mu je tuja. Komentar opozarja na ruske paralele (nemški «Dompfaff» ima ime po črni čepici in rdečem kolarju!), k Slovencem pa je ta pesem pač prišla od Nemcev. Multibibus Blasius: Ius potandi, Culmburg 1675, navaja na str. 67 nemško pivsko pesem z začetkom «Der Kuckuck auff den Zaune», in v izdaji iz leta 1688., na str. 19. z začetkom «Das Käutzelein wohl auf dem Zaune», ter jo našteva med «allerley artigen und bequemen Sauffliedlein» — tout comme chez nous! Tudi tukaj navedeni verzi lahko služijo za one, ki poznajo originale, kot primer gluhe proze, ki še ne zveni, ampak je ostala samo v štadiju prvotnega, primitivnega koncepta. Škoda, da je takih primerov v tej debeli knjigi toliko. Preveč namreč zatemnjujejo res dobre prevode, kakor je n. pr. sledeči (št. 674 štrekljeve zbirke):

«Lang ist der Weg, und die Nacht ist dicht:
Entzünd uns, Maria, dein Himmelslicht!
Das Kind, es fegte das Paradies,
Und womit es fegte, war Kummernis:
«Alle Seelen im Garten sind,
Nur meinen Vater nicht herinne find'.
Die Emslein kriechen dahin am Rain,
Ihr Sorg und Mühn gilt dem Jesulein.
Ich kehr' mich zu Staub, und ich kehr' mich zu Kot,
Vor dem ewigen Gott kommt mir bittere Not.»

Komentar pravi: «Das Lied ist eines jener ganz seltenen Erzeugnisse slawischer Volkspoesie, in denen das an sich sehr starke religiöse Gefühl über den Bereich eines kindlichen Anthropomorphismus ins Mystische emporstrebt» — toda stvar bo pač v tem: pesem je komaj razumljiv — tudi v izvirniku! — fragment epične pesmi, v kateri zvenijo pretrgani, a tako znani akordi krivde in kazni, zločina in odkletve, prošnje in brezupa, ki zvenijo tudi drugod po slovanski epiki, logično ne zvezani, a ravno s to svojo fragmentaričnostjo, ki dovoljuje veliko latitudo v mislih in občutkih, tako nenavadno pretresljivi. Kdor ima čut za globine človeškega srca, začuti z grozo presunljivo tragiko bitja, ki si ne pri izpovedi, ne pri prošnji ne upa s celo besedo na dan, ker mu duši grlo zavest silne krivde, ki jo je zagrešilo samo, ali prevzelo po kom drugem.

¹ Človeka neprijetno zadene, če se ob tej besedi spomni, da nosi baš ime «Schuhu» poglavar onih obešencev, ki bingljajo v uvodu Morgensternovih «Galgenlieder»!

Te glose, ki sem jih napisal ob prevodih treh slovenskih narodnih pesmi, ne morejo biti sodba o vrednosti celotnega dela. O njej bi lahko sodil samo oni, ki mu enako živo zveni v ušesu vsa slovanska lirika med Gorico, Murmanom, Vladivostokom in Solunom, in ki mu enako zveni ne samo tekst, ampak tudi ritem in melodija nemške narodne pesmi! Ali imamo na svetu takega človeka? — «La parole est une sottie traduction», je rekel Ch. Nodier, kaj naj rečemo potem o prevodu prevoda? Brez pridržka pa moram dati vso možno hvalo okviru, v katerega so vklenjeni ti prevodi: obširen uvod in izčrpne opazke razodevajo, vkljub zahvali številnim pomočnikom, v prevajavcu človeka, ki ima na polju slovanske lirike ne samo nenavadno obsežno znanje, ampak ki to liriko tudi globoko umeva. S pomočjo uvoda in opazk bo zapadni svet prodiral v globine slovanske narodne lirike, saj ni v nemški literaturi nobenega enakega pomočka. Krivico pa bi delal prevajavcu za njegovo delo, ki ga je opravil s tolikim trudom in toliko ljubeznijo, če bi rekel ob njem, da je samo ovinek, ki je vedno še boljši, ko nobena pot. Njegova knjiga je potrebna vsakomur, kdor se želi globlje poučiti o narodni liriki tega ali onega slovanskega naroda.

J. A. G.

Dve novi Meškovi knjigi. Mladini. 1927. Ima na prodaj Katoliška knjigarna v Gorici.

Meško je tudi kvantitativno dosti prispeval našemu mladinskemu slovstvu. Izdal je celo vrsto knjižic za mladino, drobnih, skromnih pesmic, povesti, čuvstvenih črtic, pogovorov: tri zvezke «Mladim srcem» (Mohorjeva družba), zbirko «Volk spokornik» (Zvezna, Ljubljana) in nato zbirčico «Našim malim» (Učiteljska, Ljubljana, 1925), ki je prinesla deci enostavnih popevčic, basni, zgodbic in sliko iz življenja malih in bednih izza svetovne vojne «V pričakovanju». Knjižica ne očituje novotarskih ambicij. Verzi so ponajveč dokaj skromni, proza se čita dosti prijetneje in bo mnogo bolj vabila čitateljke. Nasploh v naši mladinski literaturi v prozi skoro nimamo avtorja, ki bi venomer ne moraliziral (preludiral na nauke božjih zapovedi in šolskih disciplinarnih pravil), uporabljajoč pri tem poslu v plašečo pozo zavržani kazalec desne roke (digitus paedagogicus). Povesti, ki bi mladim bravcem odkrivalo zgodovino in jih navduševale zanj, kazale v tuje kraje in razgibavale fantazijo, učile velikim možem slediti in drobna, skrita snovanja narave gledati in se vanje poglobljati — skoro nimamo.

Pričujoča zbirka «Mladini» (119 str.) obsega tudi verze in prozo, pêle-mêle prigodnic in poučnic, pisateljeve spomine iz mladih let in več že priobčenih črtic in povestic. Zelo prijetno se beró: Legenda o deklici, ki je prerada plesala, Tine, Naš Nacek. Povest «Povodenj» je prepričevalno pisana. Iz vseh zgodb dihata globoka Meškova vernost in sanjavost. Slog jim je v splošnem izpiljen. Pesmicam ne tako.

Knjižica prinaša pisateljevo sliko, posvetilni faksimile in uvodni informativni spisek o avtorju te zbirke iz peresa Venceslava Beléta. Risbe, ki naj bi obračale pozornost na besedilo in ga podčrtavale, so slabe, pogrešene. Narisal jih je Milko Bambič.

* * *

Meškove «Legende o sv. Frančišku», ki jih je letos ob sedemdesetletnici ljubljence Gospodovega, asiškega uboščka, izdala Goriška Mohorjeva družba, so vernim dušam lep književni dar. Pred desetimi leti (1917) jih je pisatelj objavljaj v Domu in Svetu. Zdaj jim je tedanji Epilog malo povečan postavil na čelo in pripisal svetnikov življenjepis (Iz življenja viteza božjega). Jezikovno je legende temeljito popravil in preuredil po zadnjih izsledkih,